

Gregor postavi škatlo zraven mahu, ga odstrani z dvema suhima vejicama, potem pa dvigne mah in gručo satja v panjiček. Čmrlji zopet jezno zabrenče, poženo se nekateri jezno kvišku, pa Gregor se ne zmeni za njih jezo, mirno spravlja še ostali mah in kosčke satovja v škatlico in ga urejuje. Večina sivčkov je že med mahom spravljen v novo bivališče. Potem postavi Gregor panjiček v jamico, kjer je bilo prej domovanje brenčeče družinice, in naloži proti vranam zelene mrve nanj; le odprtina je bila prosta, da čmrlji lahko letajo nemoteno vun in noter. »Le glej jih, kako se bodo hitro privadili! Zvečer, ko bodo vsi notri, pa pridi in vzemi panjiček domov, samo ne pozabi prej zadelati odprtine, sicer boš prinesel domov zatečeno lice!«

Vselej je rad ubogal Tonče Gregorja, danes ga je pa še posebno natančno. Nekaj časa je še posedel v primerni razdalji od panjička in gledal prihajajoče in odhajajoče sivčke, potem je pa šel domov. Zvečer je pa odhitel s svojimi tovariši »čmrljarji« zmagoslavno po panjiček in ga položil na deske v gredi.

Gregorju — stričku — se je lepo zahvalil, mati so ga pa drugo jutro dražili, zakaj se je celo ponoči v spanju branil z roko proti čmrljem — sivčkom.

Vladimir Borovščak.

Kako si je Miha Žabar hotel služiti svoj kruh.

(Spisal Maksimov.)

Kaki dve leti po Žabarjevi poroki so se pa raznesle po celi deželi čudne vesti. Na sejnih in po krčmah pred cerkvami po nedeljski službi božji in pri drugih opravilih so se menili ljudje o ponarejalcih denarja, ki so trosili ponarejene bankovce in goldinarje med svet. Neki kmet je prodal na semnju vola in ju dobil plačana s samim papirnatim denarjem. Desetkrat ga je pregledal in preštel in pokazal celo sosedom, preden ga je vtaknil v žep. A ko je hotel plačati v mestu s tem denarjem davke, so ga prijeli in mu vzeli ves denar. Ko so pa prišle priče in povedale, kje ga je mož dobil, so siromaka sicer izpustili, a denarja ni videl več. To se je razneslo kot blisk po devetih farah in nihče ni več zaupal papirju. Saj je bil ponarejen tako natančno, da tudi najbistrejše oko ni moglo zapaziti napake na njem. Zato se je vsak branil papirja, in ljudje so si mislili, da mora biti sam vrag v zvezi s ponarejalci. Kovinski denar se je ločil lažje, zato je vsak imel rajši tega.

Mnogo ljudi je dobilo v roke ponarejeni denar, tudi naš Miha. Jeseni je prodal nekemu trgovcu suhe gobe in prejel zanje precej bankovcev in nekaj srebrnih goldinarjev. Bankovce je na mestu primerjal s pravim, a zapazil ni na njih nobene razlike. O Božiču pa je menjaval v mestu pri prodajalcu sukna tak bankovec, a ga je prodajalec takoj spoznal, da je

ponarejen. Tudi Miha je imel sitnosti zaradi te nadloge; vzeli so mu skoro ves zaslužek. To je užalostilo Miho in njegovo ženo tako, da sta prejkala cele božične praznike. Zaradi izgube se je naselila v revno kočo skrajna beda. Miha in Marjeta za zimo nista imela ne moke, ne drv in tudi drugih potrebščin ne. Pozimi pa se ni dalo zaslužiti domala nič. V bedi je prebedel Miha cele noči in premišljeval, kako bi si pomagal iz te zadrege.

In v duši se mu je razjasnil sklep, ki ga pa niti svoji ženi ni upal razodeti. Dolgo časa se je boril sam s seboj. Enkrat mu je pa le reklo nekaj: Delaj, saj delajo tudi drugi in nič se jim ne zgodi, ker jih ne dobijo. Drugi glas pa mu je veleval: Delaj pošteno! En krivičen vinar...

Silno se je boril Miha sam s seboj in je bil nazadnje že popolnoma zmešan.

Nekega zimskega dne pa res začne znašati skupaj raznovrstno orodje, ki je bilo pri hiši: kladiva, klešče, pile, kose železa in drugo ropotijo. Z začudenjem je opazovala Marjeta, kaj pomeni vse to. Na njeno vprašanje, kaj bo delal, ji ni povedal Miha nič natančnega. »Boš že videla,« je rekel in se zaprl v čumnato.

Skozi ključavnico je Marjeta videla, kako je sedel za mizo in bil ves zamišljen v neko reč, ki se pa ni dala razločiti. Dolgo časa je Miha tako strmel, potem je pa odprl vrata in naročil ženi, naj pripravi hitro večerjo, da bo potem nemoteno delal dalje.

Marjeta se je prekrizala in vzdihnila, naj bi se Mihi vendar ne zmešalo pri skrivnostnem delu.

Ženi je Miha tudi naročil, da ga ne sme prav nič motiti in da mora biti okno zažrnjeno, da se ne bo videlo v sobo, če bi ponoči kdo slučajno šel mimo hiše.

Vse to se je zdelo Marjeti silno čudno. A izpraševati si moža ni upala.

Odšla je spat, Miha pa ni spal to noč. Delal je na vse pretege. Kuril je v železni pečici, topil neke kovine, jih vlival v ponvice, pilil in tolkel s kladivom, da je tajno odmevalo po hiši.

Zadovoljno je opazoval Miha po končanem delu svoj izdelek. Zdel se mu je dober in bil je zadovoljen.

Šele proti jutru se je odpravil spat s težko glavo in čudnim nemirom v srcu.

Dva dni kasneje je naročil Miha svoji ženi, da gre v Ljubljano. Pri-družil se je vozniku Orešku in mu obljubil, da bo mitnino že on plačal, če sme prisesti. Voznik je bil zadovoljen in odpeljala sta se. Pod Šmarno goro je bilo treba plačati mitnino. Miha je moško pomolil svoj goldinar mitničarju, toda ta ga je samo pogledal, pa ga je vrnil, češ: »S tem pa kure plačuj!«

Mihi ni preostajalo drugega kot seči še enkrat v žep in plačati z drugim denarjem. Malo se je sicer jezil in se izgovarjal, da je dobil ta goldinar za gobe, pa za to se mitničar ni menil. Plačati je moral Miha s pravim denarjem.

Pri dobri babici.

Potem sta drdrala naprej. Medpotoma je Miha premišljeval, če bi bilo varno pokazati pri ljubljanski mitnici oni goldinar. Ni se mu pa zdelo prav varno, zato je plačal zopet s pravim denarjem.

Ko sta prišla čez mitnico, je stopil Miha raz voz in odšel svojo pot. Prej pa sta se že z Oreškom zmenila, kdaj in kje prideta skupaj, da se odpeljeta domov.

Miha je kolovratil po mestu in se na tihem jezil, ker ni mogel spečati svojega ponarejenega goldinarja. Take lepe načrte je že koval, koliko denarja si bo lahko pridobil, pa se mu je ponesrečil takoj prvi poizkus.

Hodil je Miha okrog branjev in mislil tam spečati svoj denar. Toda uboge ženice so se mu zasmilile, ko se je spomnil, da bi prišle pri vsem svojem uboštvu še v nesrečo, ki bi jo zakrivil on.

Takrat je prišel Miha v tedanjo špitalsko ulico. Na vogalu te ulice je bila velika prodajalna mešanega blaga. Grede mimo oken je videl Miha, da se notri kar tare ljudi. Mislil si je: »Tukaj je velik naval in uslužbenci gotovo nimajo časa natančno opazovati denarja, ki ga prejmejo.«

Miha je stopil v prodajalno in s trepetajočim srcem čakal, da pride na vrsto. Potem je naročil pol funta sladkorja. Dobil ga je brž in prav nalahno je položil na prodajalniško mizo svoj goldinar. Bal se je, da bi po sumljivem cvenku ne spoznal štacunar ponarejenega denarja. Prodajalec je hitro odštel Mihi, kar je imel še dobiti, in preden je goldinar padel v predal med drugi denar, je že Miha smuknil skozi vrata, držeč prejeti drobiž kar v pesti. Ni imel časa, da bi ga kam spravil, tako ga je silila neznana moč naprej.

Trgovec je pa slišal, da se je goldinar nekam čudno oglasil, ko je padel v predal. Pa ga je vzel še enkrat v roko. V hipu je spoznal, da denar ni pravi. Brž je skočil za Miho. Zdel se mu je že takrat sumljiv, ko jo je tako hitro ubral skozi vrata. Miha je pa opazil trgovca. Zbežal je pred njim, kolikor je mogel. Prevrnil je nekaj ljudi, ki so ga mislili prijeti na trgovčev klic. Pa ves beg ni pomagal Mihi do rešitve. Brž so ga zgrabile močne roke, da se je začutil kot v kleščah. Pred Miho je stal mož v svetli opravi, ki so se mu jezno bliskale oči.

Ko je trgovec povedal, kaj se je zgodilo, je rekel stražnik: »Dobro, da smo te ujeli! Ti boš že vedel še kaj povedati, kje se dobi ponarejeni denar. Sedaj le z menoj, boš drugod govoril!«

Miha je naprej vzdihoval in prosil ter se izgovarjal, da je dvanajst let služil cesarja, pa da ni bil nikdar zaprt. Pa vse razlaganje ni nič pomagalo. Zgodba se je nadaljevala pred sodnikom.

* * *

Zabar je stal pred sodnikom, strogim in neizprosnim. Mihi se je zdelo, da gleda sodni mož izza naočnikov nanj s škodoželjnimi očmi. Spomnil se je, da je videl nekdanj sovo, ki ga je gledala iz dupla prav s tako srepim pogledom... V tem hipu mu pridejo v spomin tudi vsi pogovori, ki jih je čul doma za pečjo in pozneje v vojaški suknji o strahovitih ječah, kjer

se plazijo škorpioni in druga golazen. Miho je streslo ob tej misli, a izkušal je ostati miren. To pa zaradi tega, da bi naredil na sodnike vtis človeka, ki ve, da ni kdovekaj zagrešil.

Iz teh premišljevanj vzbudi Miho osfra, počasna in poudarjajoča beseda sodnikova:

»Kako se že pišete?«

Miha se spomni, da je pred sodnijo, in odgovori premišljeno: »Pisati ne znam, učeni gospod, drugi me pa pišejo za Žabarja in v krstnih knjigah sem zapisan na ime svetega Mihaela.«

Sodnik izprašuje ves čas z istim glasom in o stvareh, ki se niso zdele Mihi prav nič v zvezi z njegovo zadevo.

To je Miho precej potolažilo in odgovarjal je na dolgo in široko. Vendar ni pozabil, da stoji pred sodnijo, kjer mora držati beseda kot pribita. Ponovil pa bi ne bil Miha svojih besed za nobeno ceno, tako ga je nekako zmešal sodnikov pogled in njegova beseda. Že je brskal gospod sodnik po neki knjigi, in Miha se je že bal, da išče oni paragraf, s katerim ga bo ošvrknil.

»Vi ste obdolženi,« je začel zopet sodnik, »da ste ponarejali denar. Oblast vas je zasačila pri izpečavanju, in razne okoliščine pričajo, da je ponarejeni denar vaš izum. Priznajte kar odkrito in v kratkih besedah, kako ste prišli na to nesrečno misel in kako ste delali.«

Žabarja je streslo. »Vse vedo,« si je mislil, »nekdo me je moral opazovati.« Bil je popolnoma žmeden in ni vedel, kako naj začne, pa je rekel tako-le: »Take nesreče sem imel pri gospodarstvu, da se Bog usmili, in usmilil se me je res. Ko sem bral gobe in premišljal, kako bi si na kak način opomogel, zapazim pred seboj čudno stvar, podobno gobi. Poberem in vidim, da je iz železa in da ima vtisnjeno cesarjevo podobo...«

»No, in kaj ste potem s tem?«

»Kaj sem s tem?« je zajeceljal Žabar v silni zadregi zaradi svoje govorniške nezmožnosti in nadaljeval: »Potem sem pa doma poizkusil za kratek čas, kako bi se dal narediti goldinar.«

»In ste ga naredili? Kako, iz česa, sami?«

»Sam — menda mi je sam peklenšček pomagal. Tako je vrelo in se cvrlo, da me je še danes strah.«

Tako je šlo zasliševanje dalje. Večkrat je posegel sodnik nazaj, zlasti one čudne stvari s cesarjevo podobo kar ni mogel pozabiti. A Miha je trdil vedno enako, dasiravno mu je bilo že žal, da se je tako neumno zlagal.

Za Mihom je bila zaslišana njegova žena.

Sodnik ji je zastavil tole vprašanje:

»Ali vaš mož res ni hodil nikdar po grmovju za gobami?«

Ženici se je zdelo vprašanje kot uganka. »Kaj naj to pomeni,« si je mislila. Zdelo se ji je, da je sodnik besedico 'res' posebno važno poudaril. In mislila si je: »Miha je gotovo tajil — je že vedel, zakaj, in žena mora biti opora možu.«

»O gospod, tega pa ne! Moj mož ni nikdar bral gob. »To ni moško delo,« je rekla hitro Marjeta.

»Pa tudi ne moška beseda? On pa trdi ravno nasprotno, da je namreč večkrat iztikal po grmovju za gobami. Opozarjam vas, da stojite pred sodnikom, ki bo vse vaše besede presojal. Vi pa takoj na prvo vprašanje odgovorite neresnico.«

Marjeta je bila po tej smoli popolnoma zbegana. Uvidela je, da se njen razum ne more ogibati sodnikovih zank. Zato pove v nadaljnji razpravi čisto resnico, kolikor ji je bila pač znana zadeva o ponarejenem goldinarju.

Konec koncev je bil ta, da je dobil Miha Žabar za svoje delo in za svoje laži nekaj tednov, žena Marjeta pa samo zaradi laži nekaj dni zapora.

In zgodilo se je, da sta Miha in Marjeta po prestani kazni zopet nabirala gobe in jih metala v en koš.

Pogovor je nanesel tudi na ono zgodbo pred sodiščem. Vidiš, Meta, kako je pametno,« je rekel on, »če dva mečeta v isti koš. Kako se hitro polni. — Prav tako, kot če dva govorita isto — to drži, da ne izpodbije tudi sodnik več. Pa ne tako, kot si metala ti besede — — —«

»Boš že zopet začel zbadati? Kdo pa je zakrivil vse to? Ti in nihče drugi in zdaj vališ vso krivdo name. Pa nabiraj sam, boš videl, kaj narediš brez mene.«

Meta se je zasukala in šla po grmovju proč od svojega moža. Začela je nabirati gobe zase in jih devati v predpasnik.

Miha pa je imel le prej poln koš gob kot ona predpasnik. Ne meneč se za trmastó ženico, je zadel koš in šel počasi proti domu.

To pa Meti ni bilo po volji. Ubrala jo je kmalu za njim in ga došla vrhu brega nad njunim domom. Ni vedela, ali naj gre skupaj z njim in mu pomaga nesti težko breme, ali naj ga prehití.

Hotela je šiniti mimo njega po bregu navzdol. Pri tem je pa stopila tako nerodno na neko korenino, da se je opotekla in — o jej! — spustila predpasnik. Gobe so se kotalile na vse strani, nekaj se jih je celo pomečkalo.

»Vidiš, tako je, če mož in žena ne mečeta v isti koš,« je rekel Miha.

Marjeta je pa molčala in hitela pobirati. Pomagal ji je seveda tudi mož in metala sta zopet oba v koš ter srečno prišla z blagom domov.

Od tedaj pa nista več delala vsak na svojo pest, niti lagala več zase, ne za drugega, in imela sta mir med seboj in pred sodiščem.

